

Guido Georgievits – od letalskega izvidnika do vojnega ujetnika

V članku je predstavljena težka življenjska preizkušnja Guida Georgievitsa iz časa ruskega vojnega ujetništva in njegov pobeg na Kitajsko, ki ga je popeljal okoli sveta.

Guido si je v mladosti pridobil vojaško izobrazbo in bil vključen v 9. huzarski polk. Ob začetku 1. svetovne vojne je dobil nalogo izvidnika (s pilotom sta morala leteti nad ruskim ozemljem in sporočati položaj njihovih čet). Po sestrelitvi njunega letala v mestu Radom je bil zajet in poslan v ujetništvo v Vladivostok na skrajnem vzhodnem delu Rusije. Iz ujetništva mu je uspelo pobegniti na Kitajsko, kjer se je zdravil zaradi ozeblin na nogah. Po zdravljenju leta 1915 se je začela njegova dolga pot proti domu. Spet ni šlo zlahka, doživel je še eno ujetništvo, tokrat na otoku Man, kjer je bil zaprt vse do leta 1918.

Ključne besede

Guido Georgievits, vojni ujetnik, pobeg iz ujetništva, poštna zgodovina

Uvod

Guido Georgievits se je preselil v Ormož leta 1918, po poroki z grofico Irmo Wurmbrand-Stuppach. V ormoškem gradu sta živela in skrbela za ogromno posestvo vse do leta 1945, ko je bilo njuno posestvo nacionalizirano. Kratek čas sta bila internirana v gradu Hrastovec, nato sta se morala preseliti v Kuharičevo stanovanje v Ormožu. Do danes se je o njegovem življenju pred prihodom v Ormož vedelo zelo malo, zdaj pa lahko na osnovi življenjepisa in drugih novih virov spoznamo njegovo življenjsko zgodbo podrobneje.

V svojem življenjepisu, katerega tipkopis hrani Zgodo-

vinski arhiv Ptuj, je Guido orisal svoje vojaško šolanje in dosežke, predvsem pa se je osredotočil na svoje rusko ujetništvo in pobeg. Življenjepis ni datiran in naslovljen, zato lahko zgolj ugibamo o času in namenu njegovega nastanka. Glede na sklepni del besedila lahko življenjepis umestimo med leti 1939 in 1940, ko je v Ormožu pod vodstvom dr. Ariberta Brodarja začel delovati kulturbund.² Guido namreč piše, da se ne more pridružiti tej organizaciji, ker nima urejenega državljanstva. Iz tega lahko tudi domnevamo, da je bil življenjepis namenjen ustanovnim članom ormoškega kulturbunda, ki so ga vabili med svoje vrste.

Dejstva, opisana v življenjepisu, so podkrepljena še z arhivskimi dokumenti in članki, ki nam ponudijo še več podrobnejših informacij o Guidovem delovanju v času vojne, njegovem zajetju, pobegu iz ujetništva, zdravstvenih težavah in dolgi poti domov.

Življenjska zgodba Guida Georgievitsa do začetka

1. sv. vojne

Guido se je rodil 6. decembra 1882 v madžarskem mestu Cegléd Mathildi von Pongratz³ in Georgu Georgievitsu von Apadia.⁴ Kasneje so živeli v razkošni, a majhni palači na Bél Mátyás utca 7⁵ v Bratislavi (palačo naj bi dal zgraditi Guidov oče leta 1890). Mathilda je živela v njej do leta 1914, po koncu vojne je palačo kupil bankir Dionýz Trebisch.⁶ Kasneje se je najverjetneje preselila na Bled, kjer so Pongratzi posedovali vile⁷ (tam je tudi umrla).

V družini so se rodili trije otroci, Guido je bil najstarejši, sledil je brat Georg (april 1885–31. 8. 1916)⁸ in najmlajša, Maria⁹ (1886–?).¹⁰

1 Ana Kaučič, prof. angleščine in zgodovine, Ljudska univerza Ormož.

2 Kaučič, 2021, str. 74–76.

3 Mathilde von Pongratz (Zagreb, 14. 9. 1855 – Bled, 6. 6. 1935), hči Guida in Jeanette von Pongratz, ter sestrična Oskarja von Pongratza, očeta grofice Irme. Mathilde se je 13. 3. 1880 v Zagrebu poročila z Georgom pl. Georgievitsom von Apadia.

4 Georg pl. Georgievits von Apadia (Zagreb, 27. 11. 1837 – Bratislava, 24. 4. 1909), podmaršal (naziv ustreza sedanjemu generalpodpolkovniku).

5 Ulica je bila poimenovana po Mateju Belu (1684–1749), luteranskem pastoru in polihistorju, ki je živel in deloval v Bratislavi. Danes se imenuje Panenská ulica 11.

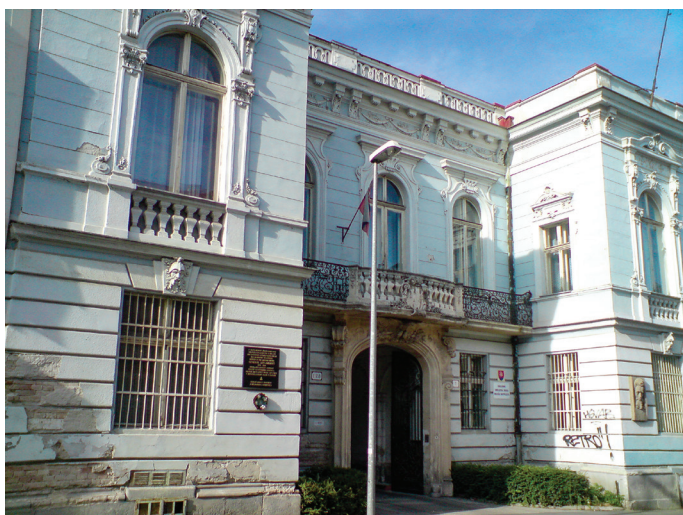
6 Dostopno na: <https://www.bratislavskenoviny.sk/historia/2961-georgievitsov-palac-na-panenskej-ulici>, <https://bratislava.sme.sk/c/6800292/noc-literatury-sa-bude-tocit-okolo-palisad.html> [3. 9. 2022].

7 Hartman, Kaučič, 2020, str. 7.

8 V knjigi Geschichte des K.u.k. Husaren-Regimentes Graf Nádasdy No 9 je navedeno, da je Georg Georgievits von Apadia, Rittmeister padel 31. 8. 1916 v kraju Korytnica v bližini Varšave. Umrl je v spopadu z Rusi, njegovega trupla niso nikoli našli. Henriquez, 1930. Guidovo sodelovanje v bojih je opisano na straneh 113, 121, 122, 123, 130, 132 in 137.

9 Sestra Maria je nekaj časa živela tudi v ormoškem gradu, odselila se je leta 1944. Kaučič, 2019, str. 39.

10 Dostopno na: <https://www.geni.com/people/Mathilda-Georgievits-de-Ap%C3%A1dia/6000000036754009039> [3. 9. 2022].

Palača Georgievits v Bratislavi.¹¹

Nagrobnik Guidovega očeta na pokopališču Kozjej bráne v Bratislavi.¹²

Guidova mama Mathilda von Pongratz.¹³

Guidov brat Georg.¹⁴

¹¹ Dostopno na: https://sk.wikipedia.org/wiki/Georgievitsov_pal%C3%A1c#/media/S%C3%BAbor:Georgievitsov_pal%C3%A1c_3.jpg [3. 9. 2022].

¹² Dostopno na: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cintor%C3%ADn_pri_Kozjej_br%C3%A1ne_Georgievits_de_Apadia_01.jpg [3. 9. 2022].

¹³ Fotografija je bila posneta v zagrebškem fotografskem ateljeju G. & I. Varga okoli 1880. leta.

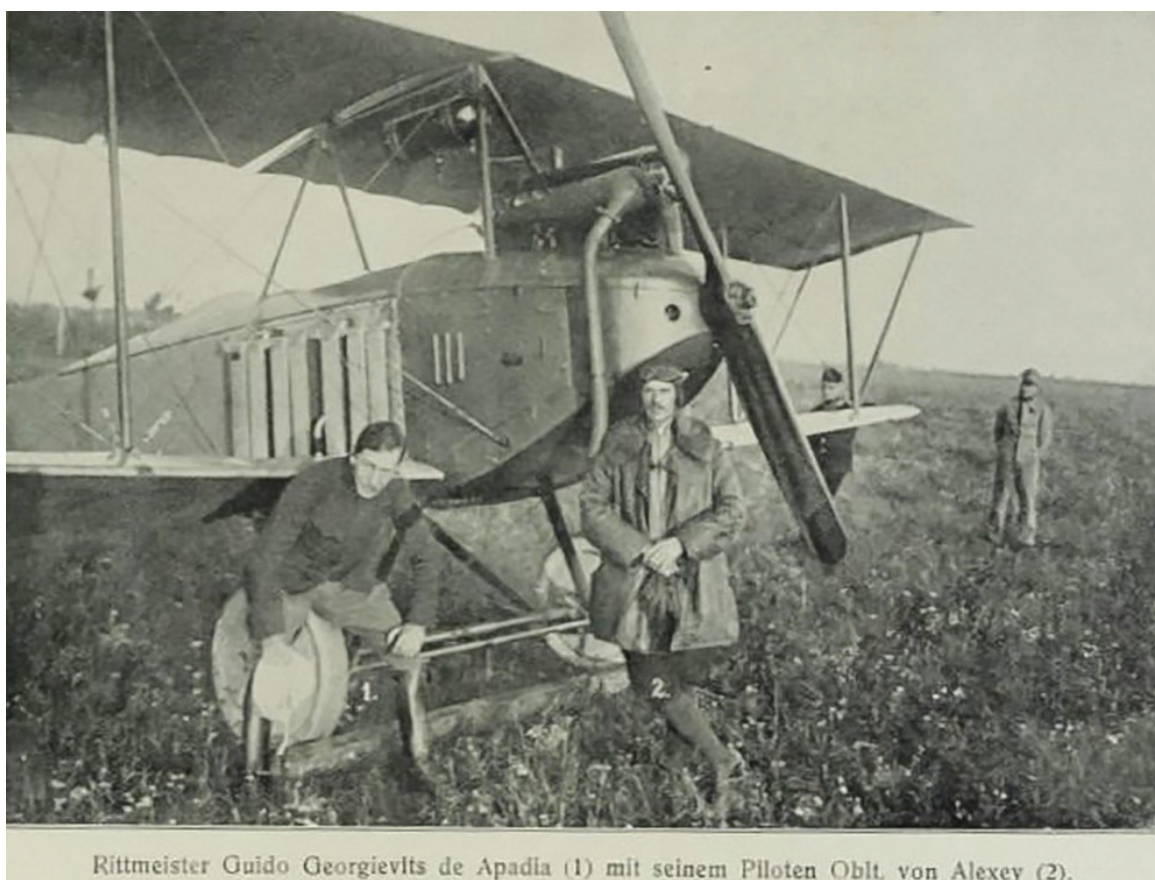
Dostopno na: <http://athena.muo.hr/?object=detail&id=40133> [3. 9. 2022].

¹⁴ Henriquez, 1930, str. 202.

Guido se je naprej šolal v Bratislavi, kjer je odraščal, nato je svoje vojaško znanje pridobil na Terezijanski vojaški akademiji (Theresianische Militärakademie) v Dunajskem Novem mestu (Wiener Neustadt). Postal je poročnik cesarsko kraljevega 9. huzarskega polka¹⁵ v Šopronu (Sopronu)¹⁶ in pridobil vojaški naziv Rittmeister.¹⁷ S svojim polkom je bil nastanjen v Bijeljini v Bosni in Rumi v Srbiji. Ker je opravil tečaj za uporabo mitraljeza, je bil v Rumi poveljnik voda strojničnega oddelka. Opravil je tudi tečaj za letalca, zato so ga ob začetku vojne¹⁸ premestili v 5. letalsko enoto¹⁹ v Novi Sad. Letalska enota je prispela v Novi Sad 26. julija 1914, 28. julija se ji je pridružil Guido kot izvidnik. V tem času so že sestavili in usposobili za let vseh šest letal ter določili

pilote in izvidnike, ki so v parih izvajali izvidniške prelete. Guido je bil skupaj z nadporočnikom Andreasom Alexajem. Ko je 5. avgusta Avstro-Ogrska napovedala vojno Rusiji, so letalsko enoto Flik 5 premestili na rusko fronto na letališče Żurawica blizu poljskega kraja Przemyśl; tja so prispeli 11. avgusta. Enota je potrebovala pet dni, da je pripravila letala za ponoven vzlet.

Guido in Alexaj sta vzletela 19. avgusta in poskušala izvedeti, ali so ruske čete že prečkale reko Vislo na odseku Józefów–Mniszew. Tri dni kasneje sta skupaj z drugim izvidniškim letalom letela nad poljskimi mesti Lublin–Chełm–Zamość (želeli so vedeti več o prisotnosti 4. ruske armade in njenem napredovanju proti jugu in jugovzhodu).

Guido Georgievits skupaj s svojim pilotom Alexajem.²⁰

15 **9. huzarski polk** (Husaren Regiment »Nádasdy« Nr. 9; huzarski polk »Grof Nádasdy« št. 9) – konjeniški polk avstro-ogrške vojske. Dostopno na: [https://wp-sl.wikideck.com/9._huzarski_polk_\(Avstro-Ogrska\)](https://wp-sl.wikideck.com/9._huzarski_polk_(Avstro-Ogrska)) [27. 8. 2022].

16 Mesto na madžarsko-avstrijski meji.

17 **Rittmeister** – zgodovinski vojaški čin za konjeniške častnike (stotnik ali nadkonjenik), ki so ga uporabljali v Nemčiji in Avstriji (v Nemčiji so ga odpravili leta 1945, v Avstriji je ostal kot policijski in žandarmerijski čin do leta 1978).

Dostopno na: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Rittmeister> [27. 8. 2022].

18 **Prva svetovna vojna** (28. julij 1914 – 11. november 1918). Skorajda vsi razpoložljivi viri, od surovin, industrije do ljudi, so bili namenjeni vojskovanju in oskrbi bojišč. Glavno orožje so bili topovi, uporabljati pa so začeli tudi nova orožja, npr. mitraljez in bojne strupe. Mobiliziranih je bilo skoraj 65 milijonov in pol moških, življenje je izgubilo okoli 14 milijonov in pol vojakov in civilnih oseb, več kot milijon ljudi je ostalo beguncev. Vurnik, str. 8, 12, 13.

19 **Fliegerkompagnie 5** tudi **Flik 5**, letalska enota, poslana 26. julija 1914 v Novi Sad na letališče št. 5. 1. avgusta istega leta je bila premeščena v Petrovaradin. Kustan, Penz, str. 1.

20 Najverjetneje izvidniško letalo albatros B II oz. albatros B I (serija 21).

Dostopno na: <https://www.geni.com/people/GUID%C3%93-Lip%C3%B3t-Gy%C3%B6rgy-Guszt%C3%A1v-Georgievits-de-Ap%C3%A1dia/600000036760886964> [27. 8. 2022].

Naslednji dan je Guido ponovno šel v izvidnico, tokrat s pilotom, poročnikom Mandlom. Letela sta na liniji Lublin–Ivangorod.²¹ Zaradi bližanja noči sta morala zasilno pristati, pri čemer si je pilot Mandl poškodoval vretence.

Alexay in Guido sta 1. septembra dobila nalogo, da poletita v poljsko mesto Zwolen in pripravita poročilo o nemški enoti, ki naj bi padla v ruske roke. Njuno letalo ni nikoli prispelo do omenjenega mesta, saj je bilo sestreljeno nad Radom, kjer so ju zajeli ruski vojaki. Pilot Alexay je bil vojni ujetnik v ruskem kraju Wjatka; od tam je bil izpuščen.²²

Pobeg iz ruskega ujetništva

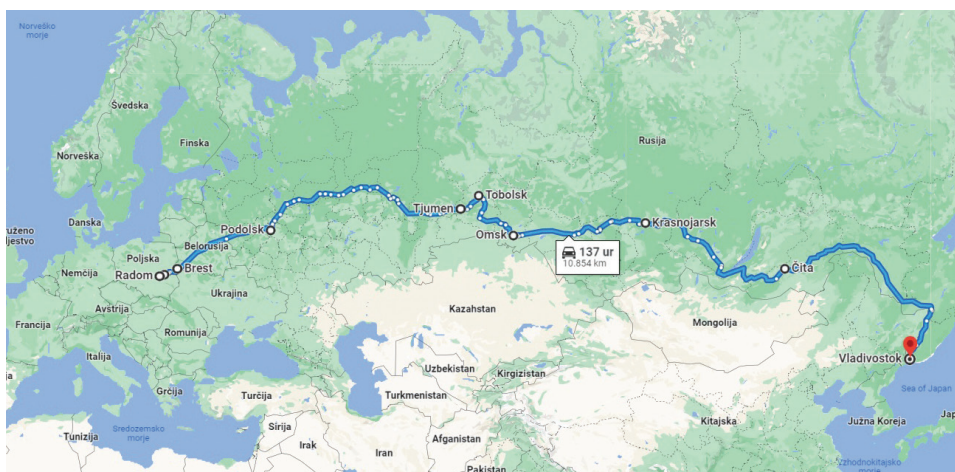
Za Guida se je z ruskim zajetjem začela prava kalvarija – s prečkanjem celotnega ruskega ozemlja v taborišče na skrajnem vzhodu države, prebegom na Kitajsko in popotovanjem okoli sveta na dolgi poti domov.

Akademik Bocsor Elemér v svojem članku *Magyar repülő hősök a világháborúban (Madžarski letalski junaki v prvi svetovni vojni)* navaja, da sta Alexay in Guido morala ugotoviti natančno lokacijo nemške enote, ki naj bi jo zajeli Rusi, in z njo vzpostaviti komunikacijo. Ob nizkem preletu predvidene lokacije so ju začeli obstreljevati Rusi in Alexay je bil tako hudo ranjen, da je izgubil zavest. Guido ga je uspel na kratko spraviti k zavesti, da sta lahko zasilno pristala blizu kraja Zwolen, nato je Alexay ponovno izgubil zavest. Guido ga je uspel

potegniti iz letala, kjer ga je moral pustiti, saj so nanju že začeli streljati kozaki. Čeprav je Guido uspel pobegniti v gozd, so ga kljub temu zajeli, odpeljali v štab ruskega korpusa in zaslíševali. Po Georgievitsovem poročilu, ki naj bi ga februarja 1918 predložil štabu vojske, so ga najprej odpeljali v Omsk preko Brest-Litovska²³ in nato z ladjo po Bajkalskem jezeru do Tobolska. Iz Tobolska naj bi ga odpeljali skozi Tjumen v Krasnojarsk in od tam v Razdol'noe²⁴ blizu Vladivostoka.²⁵

V knjigi *Geschichte des K.u.k. Husaren-Regimentes Graf Nádasdy No 9* lahko preberemo, da so ga iz mesta Radom najprej poslali preko Dęblina do Podolska (v bližini Moskve), kamor je prispel 21. septembra. Nadalje so pot nadaljevali do mesta Tjumen, od koder je želel pobegniti. To mu žal ni uspelo, zato je svojo pot vojnega ujetnika nadaljeval do mesta Krasnojarsk, nato do Harbina.²⁶ Kljub večkratnim poskusom Guidu ni uspelo pobegniti iz ujetništva. Nazadnje so ga poslali v taborišče v Razdol'noe, kjer je bil zaprt od 15. novembra 1914 do 14. januarja 1915.²⁷

Njegova pot se sicer v dveh različnih virih nekoliko razlikuje, vendar je, glede na geografsko lego omenjenih mest, pot najverjetneje potekala skozi Radom, Brest, Podolsk, Tjumen, Tobolsk, Omsk, Krasnojarsk, Čito, Harbin in Vladivostok.²⁸

Pot od Radoma do Vladivostoka na Google zemljevidu.

21 Mesto Ivangorod, danes Dęblin na Poljskem.

22 Kustan, Penz, str. 2–9.

23 Danes belorusko mesto Brest.

24 Razdol'noe, rusko naselje severno od Vladivostoka.

25 Elemér, 1939, str. 9.

26 **Harbin**, glavno in največje mesto kitajske province Heilongjiang. Konec 19. stoletja so ga zgradili Rusi (prevzeli so kitajsko območje zunanjje Mandžurije in začeli graditi železnico na relaciji Čito–Vladivostok).

27 Von Henriquez, 1930, str. 188, 189.

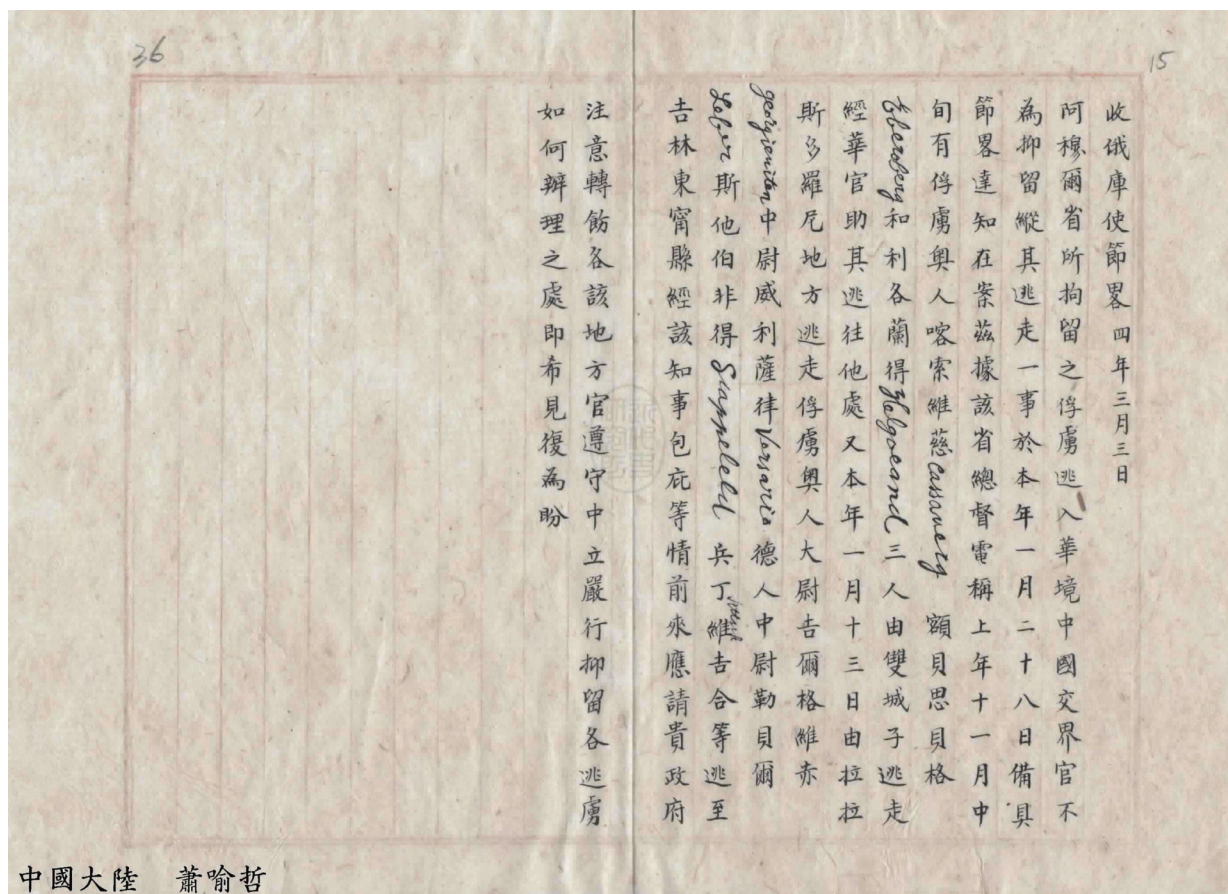
28 Celotna pot od Radoma do Vladivostoka je dolga približno 10.000 km.

Kmalu po Guidovem prihodu naj bi taborišče obiskala švedska misija, od katere naj bi prejel 500 rubljev. To je bila zanj še večja spodbuda, da je začel ponovno pripravljati načrt za pobeg. Izvedel je tudi, da je v taborišču desetik, ki je dolga leta živel na Kitajskem in se je znal sporazumevati v kitajščini. S pomočjo Guidovega načrta se je tako deset častnikov odločilo za pobeg na Kitajsko. Z denarjem so kupili prevleke za odeje in topla oblačila.²⁹ Sredi januarja je skupini dvanajstih ujetnikov (v njej je bil tudi Guido) uspelo pobegniti iz taborišča Razdol'noe proti kitajski meji. Zaradi hudega mraza so štirje ubežniki med potjo zmrznili, tri so ujeli, čez mejo je uspelo prebegniti le petim.³⁰ Med hojo proti meji so naleteli na topli vrelec, ki je bil kljub hudemu mrazu prekrit le s tanko plastjo ledu in je pod njihovimi nogami začel pokati. Guido si ni uspel sezuti mokrih čevljev, niti ni bilo možnosti, da bi zakurili, zato je utrpel hude ozeblin.³¹

V času Guidovega pobega in prebijanja skozi Kitajsko je bilo napisanih več telegramov, pisem in kratkih obvestil med različnimi pokrajinskimi uradniki, kitajskim zunanjim ministrstvom in avstrijskim odposlancem Arthurjem von Rosthornom,³² ki nam podrobneje prikažejo, s kakšnimi zdravstvenimi težavami se je takrat Guido soočal.

Dokumenti so bili izmenjani med uradniki okrožij Dongning in Yanji ter iz province Jilin na Kitajskem. Dokumente sta v tajskem inštitutu *Institute of Modern History of the Academia Sinica* odkrila, raziskala in prevedla v angleščino Xiao Hong in Xiao Yuzhe.³³

Guidu je uspelo pobegniti iz ruskega vojnega ujetništva januarja 1915 – prvi dokument datira na 27. januar, ko je pokrajinski uradnik iz province Jilin obvestil kitajsko ministrstvo za zunanje zadeve, da so 23. januarja nemški

Kitajski dokument: 03-36-104-01-015.

Hrani: *Institute of Modern History of the Academia Sinica*.

29 Elemér, 1939, str. 9.

30 Von Henriquez, 1930, str. 188, 189.

31 Elemér, 1939, str. 9. Elmer navaja 10 ubežnikov, Henriquez 12, v Guidovem življenjepisu pa je omenjenih ubežnikov 9 (+ on?). Kateri vir je torej najbolj zanesljiv, težko opredelimo.

32 Arthur von Rosthorn (Dunaj, 14. april 1862 – Waldegg, 17. december 1945). Avstrijski diplomat in sinolog; v letih od 1911 do 1917 odposlanec v Peking. Dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Arthur_von_Rosthorn [28. 8. 2022].

33 Xiao Hong, podpredsednik filatelističnega društva in urednik njihove strokovne publikacije v kitajskem mestu Changzhou, provinca Jiangsu. Hong raziskuje pošto zgodovino na Kitajskem v času 1. svetovne vojne, sin Xiao Yuzhe pomaga pri raziskovanju, zbiranju in arhiviranju najdenega gradiva.

stotnik, trije poročniki in vojak pobegnili preko rusko-kitajske meje v kitajsko okrožje Dongning. Ruski uradniki so jim sledili in zahtevali, da jih kitajski uradniki nemudoma vrnejo, kar pa so ti zavrnil, saj so bili po haaški konvenciji³⁴ zavezani k nevtralnosti. V tem času je tudi ruski posebni odposlanec in pooblaščenec ministra poslal kitajskemu zunanjemu ministrstvu dokument, v katerem je opisal pobeg petih ubežnikov v Dongning v kitajsko provinco Jilin; v njem tudi obtožuje kitajske uradnike, da so ti pomagali pri njihovem pobegu.³⁵

Ker so ubežniki trpeli zaradi ozeblin in bili brez hrane in pijače, so jim kitajski uradniki nudili hrano, zatočišče in oskrbo.³⁶

1. februarja 1915 je uradnik iz okrožja Dongning obvestil pokrajinskega uradnika iz province Jilin, da eden od peterice zna rusko, zato so jih izprašali o njihovem pobegu. Ubežniki so trdili, da so jih zajeli Rusi in jih imeli v ujetništvu. Skupaj naj bi pobegnili na megleni 1. januar po starem ruskem koledarju (14. januar po gregorijanskem koledarju).³⁷ Ko so prehodili približno 15 km, so srečali okoli trideset let starega ruskega moškega in ga prosili, naj jih usmeri proti Kitajski. Na poti so srečali tudi tri Korejce, ki so imeli vozova z volovsko in konjsko vprego. Rus je Korejce prosil, naj ubežnike pospremijo do kitajskega območja, nato je odšel svojo pot. Korejci so jih pospremili do gostišča v okrožju Dongning, raztovorili vozova in se podali naprej sami. Ko so lokalni uradniki izvedeli za ubežnike, so jih namestili na policijski postaji in jim vsak dan nudili hrano. Ubežnike so zaradi poslabšanja vremenskih razmer lahko prepeljali iz okrožja Dongning v okrožje Yanji komaj 19. februarja

1915. V ta namen so dongninški uradniki posebej zanje najeli vozila in jih s policijskim spremstvom odpeljali v okrožje Yanji (tja so prispeli 28. februarja).³⁸

2. marca je pokrajinski uradnik iz Jilina poslal telegram na ministrstvo za zunanje zadeve. V njem jih je obvestil, da je pet vojnih ujetnikov prispelo v okrožje Yanji. Sporočeno je bilo tudi, da imata dva hude ozeblin in sta v smrtni nevarnosti, če ne bosta nemudoma deležna zdravniške oskrbe. Zaradi slabih razmer, ki so vladale v lokalni bolnišnici, so želeli poslati ubežnike v harbinsko bolnišnico; za njihovo tamkajšnje zdravljenje so določili glavnega zdravnika Wu Lien Teha.³⁹ Istočasno je ta prejel telegram ministrstva za zunanje zadeve, naj gre oskrbet ubežnika z ozeblinami (ker sam ni mogel odpotovati, je poslal zdravnika iz Jilina, da bi ta ustrezno oskrbel ranjenca).⁴⁰

Avstrijski oficir je bil sprejet 16. marca; zaprosil je, naj mu odstranijo samo nagnite in uničene dele stopala, vendar mu je tamkajšnji zdravnik svetoval, da bi bilo bolje amputirati celotno stopalo. Oficir je trdil, da je bolnišnica preslabo opremljena, zato je želel, da ga operira nemški zdravnik, ki naj bi bil že napoten v to bolnišnico. Po dogovoru z zunanjim ministrstvom so se tako odločili počakati na nemškega zdravnika. Prišel je zdravnik Wolf, nemški pomorski kirurg. Zahteval je, naj ranjenca čim prej odpeljejo v nemško bolnišnico v Peking ali v splošno bolnišnico v Šanghaj (svojo pomoč je pri tem ponudil tudi avstrijski odposlanec).⁴¹ Kljub dobrim namenom, sta oba ranjenca ostala v bolnišnici v okrožju Yanji, saj so bile zaradi spomladanskega taljenja snega in ledu ceste blatne in težko prehodne. Ranjencema (eden je bil Guido Georgievits) so v bolnišnici v okrožju

34 **Haaški konvenciji leta 1899 in 1907** so mednarodni dogovori sklenjeni na Prvi in Drugi haaški mirovni konferenci v Haagu, ki skupaj z Ženevskimi konvencijami tvorijo temeljne kodifikacije veljavnega vojnega in humanitarnega mednarodnega prava, ki je bilo takrat še v nastajanju. Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Haa%C5%A1ki_konvenciji_leta_1899_in_leta_1907 [15. 10. 2022].

35 Institute of Modern History of the Academia Sinica (dalje Sinica), oznaka dokumenta: 03-36-104-01-015.

36 Sinica, oznaka dokumenta: 03-36-104-01-001.

37 Guido navaja v življenjepisu 12. januar.

38 Sinica, oznaka dokumentov: 03-36-104-01-006 in 03-36-104-01-028.

39 Sinica, oznaka dokumenta: 03-36-104-01-011. **Wu-Lien-teh** (Penang, 10. marec 1879 – Penang, 21. januar 1960), malajski zdravnik kitajskega porekla. Najbolj znan po svojem delu v javnem zdravstvu še posebej v času mandžurske kuge 1910/11, ko je izumil Wujevo masko, predhodnico današnjega N95 respiratorja. Leta 1935 je bil nominiran za Nobelovo nagrado za medicino. Dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Wu_Lien-teh [31. 10. 2022].

Ob tem se zastavlja vprašanje, zakaj so se kitajski uradniki obrnili na tako eminentnega kitajskega zdravnika. Za odgovor je morda treba pogledati širše: Republika Kitajska je bila ustanovljena leta 1911 in takrat v mednarodnem političnem okolju ni bila pomembna. V poznem 19. in v začetku 20. stoletja je bila večkrat napadena in po mirovnih pogodbah je bila vedno dolžna predati svoj del ozemlja, plačati odpravnine, dovoliti odprta pristanišča, se odreči carinam in podobnim ukrepom. Ob izbruhu 1. sv. vojne je bila zato strogo nevtralna država do vojskujočih se držav; striktno se je tudi držala pravil pri skrbi za vojne ujetnike in ranjence in zagotovo je ta odlična skrb za nemške in avstrijske vojne ujetnike pripomogla k izboljšanju njenega mednarodnega položaja.

40 Sinica, oznaka dokumentov: 03-36-104-01-014 in 03-36-104-01-019.

41 Sinica, oznaka dokumentov: 03-36-104-01-023, 03-36-104-01-025 in 03-36-104-01-026.

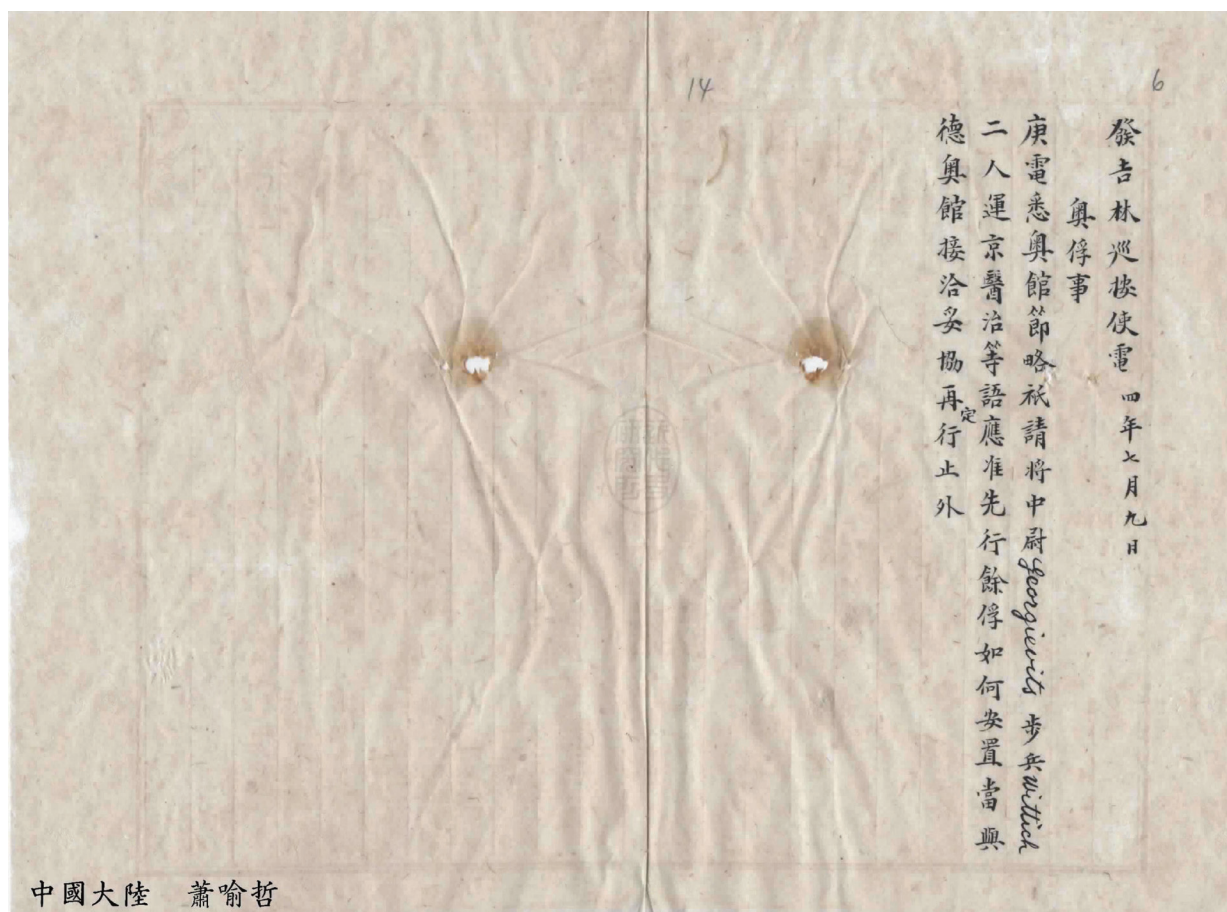
Yinji sicer oskrbeli rane, vendar sta trdila, da imata zraven ozeblin tudi notranje bolezni, zato sta ponovno zahtevala premestitev v boljšo bolnišnico.⁴²

V tem času se je za ranjena ujetnika zavzel tudi avstrijski odposlanec von Rosthorn. 5. marca je na kitajsko zunanjo ministrstvo poslal pismo, v katerem jih je opomnil, da so njihovi uradniki že predhodno obljubili možnost dostavitve predmetov in pisem avstrijskim vojnim ujetnikom v Yanjiju. Izrazil je tudi zahtevo, da želi ujetnikom dostaviti 200 srebrnikov. Guido je sredi aprila od odposlanca res prejel 200 srebrnikov.⁴³

Nemški zdravnik Roman je v bolnišnico prispel šele konec aprila; pri Guidu se je odločil amputirati stopalo. Tudi on je zahteval, da je treba oba pacienta premestiti v boljšo bolnišnico v Peking ali Šanghaj.⁴⁴ Iz poročila, ki ga je zdravnik Roman poslal kitajskemu zunanjemu

ministrstvu, je še razvidno, da je za ranjenca dobro poskrbljeno in da dobro okrevata. Poročnik Georgievits je imel zelo resne ozeblin in znake odpovedi srca. Tako so mu 1. maja amputirali levo golenico in prste ter del desnega stopala zaradi poškodbe kože in kosti. Čeprav je bilo njegovo zdravstveno stanje takrat še stabilno, je zaradi slabega stanja bolnišnične zgradbe zahteval, da Georgievitsa nemudoma premestijo, saj bo le tako imel večje možnosti za preživetje.⁴⁵ Zahteve nemškega zdravnika o premestitvi v boljšo bolnišnico so bile seveda utemeljene, vendar je bilo zaradi taljenja snega in slabih prehodnosti cest to težko izvedljivo, pot je bila tudi precej dolga in nevarna za Guidovo zdravje.

V tem času so potekali tudi dogovori na diplomatski ravni (med kitajskim zunanjim ministrstvom in avstrijskim odposlancem), vmes so celo prosili japonsko ambasado za dovoljenje za prevoz ranjenca z vlakom po južni

Kitajski dokument 03-36-104-02-006.

Hrani: *Institute of Modern History of the Academia Sinica*.

42 Sinica, oznaka dokumentov: 03-36-104-01-032 in 03-36-104-01-035.

43 Sinica, oznaka dokumentov: 03-36-104-01-016 in 03-36-104-01-034.

44 Sinica, oznaka dokumentov: 03-36-104-01-043 in 03-36-104-01-049.

45 Sinica, oznaka dokumenta: 03-36-104-01-070.

46 **South Manchuria Railway**, železniška proga, ki so jo konec 19. stoletja zgradili Rusi v kitajski pokrajini Mandžuriji. Ko je leta 1905 Japonska premagala Rusijo v rusko-japonski vojni, si je Japonska to železnico prisvojila (povezovala je mesti Harbin in Port Arthur (danes Lüshun Port)). Dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/South_Manchuria_Railway#Network [16. 10. 2022].

47 Sinica, oznaka dokumentov: 03-36-104-01-050 in 03-36-104-01-053.

mandžurski železnici⁴⁶ iz Jilina do Tjandžina ali Pekinga, vendar je Japonska to prošnjo zavrnila.⁴⁷ Šele konec junija sta oba avstrijska ranjenca, poročnik Georgievits in vojak Wittich, skupaj z nemškim zdravnikom prispela v Jilin, od koder sta v začetku junija pot nadaljevala v Peking.⁴⁸

Oba ranjenca sta se konec julija v Fengtianu⁴⁹ vkrcala na vlak in nadaljevala pot v Tjandžin, kjer so ju namestili v nemško bolnišnico. Ker je imel Guido še vedno težave z nogo, so ju odpeljali do Pekinga; tja sta prispela 30. julija.⁵⁰ 18. 8. sta se o njuni usodi pogovarjala kitajski zunanji minister in avstrijski ministrski svetovalec, ki je s seboj prinesel izdano zdravniško potrdilo, da sta oba ujetnika fizično nesposobna za nadaljnje sodelovanje v vojni.⁵¹

Ko je Guido prejel potrdilo, da ni več sposoben za fronto, se je njegovo popotovanje nadaljevalo. Žal za to obdobje ni na voljo drugih dokumentov, ki bi podprli Guidov življenjepis. Znano je, da se je njegovo popotovanje nadaljevalo čez Japonsko, Tihi ocean do Havajev, nato v San Franciso in New York in od tam preko Atlantika proti Nizozemski. 11. oktobra 1915 so ladjo, na kateri je potoval, zajeli Angleži pri Kirkwallu pri otočju Orkney in ga internirali na otok Man, kjer je preživel vojno obdobje vse do leta 1918, ko so ga končno izpustili na prostost.⁵²

Kratek pregled poštnih zgodovine na Kitajskem

Pred prvo svetovno vojno so potovala pisma iz Kitajske v Evropo po transibirski železnici, kar je običajno trajalo od 15 do 20 dni. Med vojno je bila ta železniška ruta prekinjena, zato so pisma potovala z ladjo, najprej v Združene države Amerike in šele nato v Evropo, zaradi česar je minilo vsaj dva meseca, preden so prispela do naslovnika.

Pred prvo svetovno vojno je dele Kitajske koloniziralo zavezništvo osmih držav (Nemčije, Japonske, Rusije, Avstro-Ogrske, Britanije, Francije, Italije in Združene države Amerike). Te države so vzpostavile poštna urada na Kitajskem in jih poimenovali »*Poštna storitve v tujini*«.

Ko je v Evropi že divjala vojna, je Japonska začela vojno za prevzem nemške kolonije Qingdao na Kitajskem. Tamkajšnji nemški vojaki so v strahu pred japonskimi vojaki torpedirali svojo lastno bojno ladjo in se predali kitajski vojski. Zajete vojake so namestili v kraju Nanjing in od tam so lahko ti pošiljali svoja pisma neposredno preko tamkajšnjega nemškega poštne urada.

V času, ko je Guido pobegnil na Kitajsko, je bil severni-vzhodni del Kitajske pod japonskim in ruskim vplivom. V tem delu Kitajske nemški ali avstrijski poštni urad ni več deloval, zato so vojni ujetniki, ki so pobegnili na Kitajsko, lahko pošiljali svoja pisma samo preko kitajskih poštne uradov.

Med 1. svetovno vojno je Rusija zajela veliko ujetnikov in jih poslala v taborišča na Daljnem vzhodu. Zaradi ostrega vremena in površnosti paznikov je ogromno vojnih ujetnikov pobegnilo iz taborišč v divjino, veliko jih je prebegnilo tudi na Kitajsko. Kasneje, ko je število vojnih ujetnikov pobeglih na Kitajsko naraslo, so vzpostavili taborišča na še več lokacijah. Pobegli ujetniki so napisali in poslali veliko pisem; ohranjena nam danes omogočajo vpogled v raziskovanje poštnih zgodovine (na začetku vojne Kitajska pisem ni cenzurirala. K temu so pristopili šele avgusta 1917, ko je Kitajska napovedala vojno Nemčiji in Avstriji).⁵³

Glede na obravnavano temo je treba omeniti zelo zanimiv in redek materialni vir iz tega obdobja. Gre za pisemsko ovojnico, naslovljeno na ormoško grofico Irmo Wurmbrand; žigosana je bila 1. februarja 1915 v okrožju Dongning, dostavljena v Ormož pa konec aprila 1915.

Na ovojnici, ki jo je Guido poslal grofici Irmi, je nalepljeno belo pero. Pisma s peresom, znana kot »Fjäderbrev« na Švedskem, so bila popularna v švedskem in finskem poštnem sistemu najverjetneje v 18. in 19. stoletju. Lepljenje peres na kuverte je izražalo nujnost vsebine v kuverti. Na Kitajskem so se tega posluževali že v 2. stoletju pr. n. št. Najverjetneje si lahko pero razlagamo kot domiselno asociacijo na ptice in njihovo hitrost oz. zmogljivost preleteti izjemne razdalje.⁵⁴

48 Sinica, oznaka dokumentov: 03-36-104-01-065, 03-36-104-01-068, 03-36-104-02-006 in 03-36-104-02-012.

49 Guido ga imenuje z mandžurskim imenom Mukden.

50 Sinica, oznaka dokumentov: 03-36-104-02-019, 03-36-104-02-020, 03-36-104-02-022 in 03-36-104-02-029.

51 Sinica, oznaka dokumenta: 03-36-104-02-042.

52 Von Henriquez, 1930, str. 190.

53 Opis sta pripravila Xiao Hong in Xiao Yuzhe.

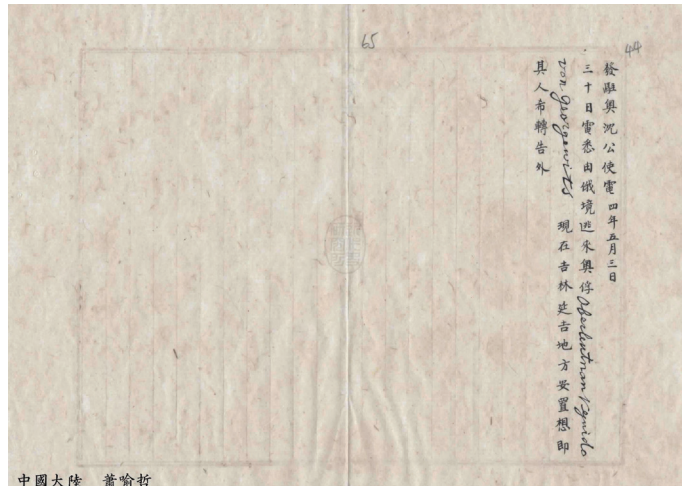
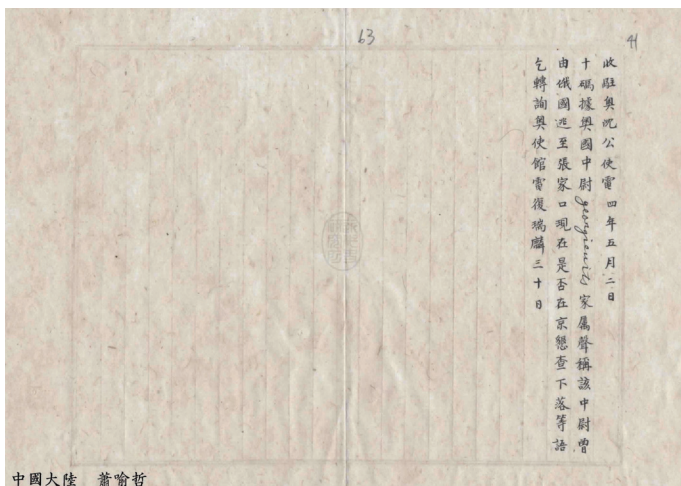
54 Opis sta pripravila Xiao Hong in Xiao Yuzhe.

Naslovna stran ovojnice, naslovljena na grofico Irmo.

Belo pero na hrbtni strani ovojnice.

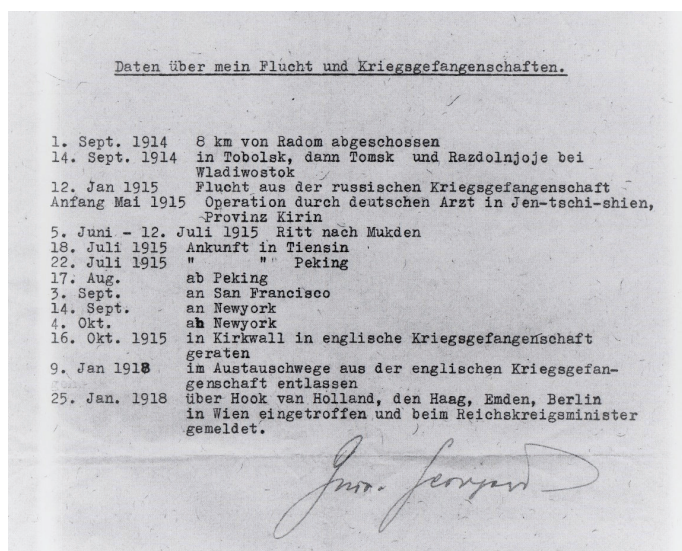
Kitajska dokumenta 03-36-104-01-041 in 03-36-104-01-044.
Hrani: Institute of Modern History of the Academia Sinica.

Ovojnico sta Xiao Hong in Yuzhe kupila na dražbi, in čeprav pisma ob nakupu ni bilo v kuverti, lahko domnevamo, da ga Guido napisal in poslal grofici Irmi, čeprav njegova vsebina ni znana. Ob tem se porajajo vprašanja, zakaj je pisal ravno njej, o čem ji je pisal in kaj je od nje pričakoval. Željenih odgovorov verjetno ne bomo dobili, zato lahko zgolj uganemo.

Pismo je bilo poslano v začetku leta 1915, ko je bil Guido vojni ujetnik, na begu, sredi neznanega kitajskega ozemlja, z resnimi ozeblinami na nogah. Oče je bil takrat že šest let mrtev, brat Georg vojak nekje na fronti, mama se je v letu 1914 iz Bratislave preselila in ni znano, ali je Guido o tem sploh kaj vedel. Ob vseh preostalih sorodnikih se je obrnil na grofico Irmo; verjetno zato, da bi mu kako pomagala.

Glede na ohranjene dokumente, je bila najverjetneje prav grofica Irma tista, ki se je v začetku maja 1915 obrnila na kitajskega odposlanca v Avstro-Ogrski na Dunaju in zaprosila za informacije o tem, kje je Georgievits, po tem,

ko je pobegnil iz Rusije v kitajsko mestce San-Cha-Kou. Kitajsko ministrstvo za zunanje zadeve je Guidov pobeg in trenutno nastanitev sporočilo odposlancu v Avstrijo,⁵⁵ zato lahko domnevamo, da je bila o tem seznanjena tudi Irma.

Guidov življenjepis.⁵⁶

⁵⁵ Sinica, oznaka dokumentov: 03-36-104-01-041 in 03-36-104-01-044.

Lebenslauf.

Guido Georgievits von Apadia, Rittm. a.D., geboren in Czegled, Kom. Pest, Ungarn, am 6. Dez. 1882 als Sohn des k.u.k. Feldmarschalleutnants Georg Georgievits von Apadia und Mathilde, geb. von Pongratz, absolvierte im Jahre 1902 die achtklassige Realschule samt Reifeprüfung in Pressburg (Pozsony, Ungarn).

Vom Sept. 1902 bis Aug. 1905 war ich Militärakademiker in der k.u.k. Theresianischen Militärakademie in Wienerneustadt und wurde als Leutnant zum k.u.k. 9. Husarenregiment in Sopron ausgemustert. Ich absolvierte zwei Kavallerie-Brigadeschulen in Székesfehérvár 1906/7 und in Szombathely 1907/8. 1909 war ich bei den Kaisermanövern Ordnonanzoffizier des nachmaligen Generalfeldmarschalls Freiherrn von Böhm-Ermolli. Vom 1909 bis 1911 war ich in das k.u.k. Militärreitlehrerinstitut in Wien abkommandiert, welches ich absolvierte. Während dieser Zeit nahm ich an mehreren nationalen und internationalen pferdesportlichen Springkonkurrenzen teil. Vom Jahre 1911 an war ich bei meinem Regiment in St. Georgen bei Pressburg, Bijeljina in Bosnien und Ruma in Slawonien. Ich wurde in dieser Zeit zweimal abkommandiert: zum MG-Kurs in Bruck a.d. Leitha und zum Fliegerkurs in Wien-Fischamend; beide Kurse habe ich absolviert. 1913/14 war ich und mein Bruder Georg, der im Weltkrieg gefallen ist, Zugskommandanten der MG-Abteilungen meines Regiments in Ruma.

Bei Ausbruch des Weltkrieges wurde ich von meinem Regiment zur Fliegertruppe (1. Fliegerregiment, 5. Komp.) nach Neusatz abkommandiert. Ich flog als Beobachteroffizier gleich nach der Mobilisierung über Serbien, dann an der Ostfront, wo mein Flugpark dem AOK unterstellt war. Bei einem Feindflug wurde mein Pilot durch ein Gewehrgeschoss schwer verwundet und der Apparat schwer beschädigt, sodass wir bei Radom auf russischem Gebiet niedergehen mussten. Wir landeten in der Mitte einer russischen Kavalleriedivision, hier erfolgte am 1. Sept. 1914 meine Gefangennahme. Nachdem ich in verschiedenen russischen Lagern Kriegsgefangener war, wurde ich mit deutschen Fliegern, darunter Hauptmann Gröber, Kommandant des LZ IX, der ebenfalls abgeschossen wurde, nach Razdolnoje, westlich Wladiwostok, gebracht.

Hier habe ich mit mehreren deutschen und österreichischen Kameraden die Flucht aus dem Lager am 12. Jan. 1915 bei mehr als minus 42 Grad unter Null unternommen. Mit Hilfe chinesischer Opiumhändler erreichten wir San-Cha-Kou, wo wir von 9 entflohenen Kriegsgefangenen 4 Offiziere und ein Unteroffizier eintrafen. Die übrigen 4 Teilnehmer, darunter der Kommandant des LZ IX, haben den Erfrierungstod erlitten. Bei der Flucht habe ich mir den linken Fuss und alle Zehen des rechten Fusses erfroren. Die Amputation der erfrorenen Glieder wurde durch einen deutschen Arzt, den mir der deutsche Hilfsverein in Tiensin schickte, im Mai 1915 vorgenommen. Hierauf ritt ich bis Mukden, wo ich am 12. Juli eintraf. Von hier mit der transsibirischen Bahn nach Tientsin, Peking, wo ich mich beim österr.-ung. Gesandten, Exz. von Rosthorn meldete. Ich wurde durch das chinesische Auswärtige Amt ermächtigt China zu verlassen und reiste über Shanghai, Tokio, Honolulu, San Francisco nach New York. Hier schiffte ich

mich, nachdem ich mich beim österr.-ung. Botschafter Exz. Dumba gemeldet hatte, am 4. Okt. 1915 auf dem dänischen Dampfer "United States" nach Kopenhagen ein. Bei den Orkney-Inseln wurde das neutrale Schiff in den Hafen von Kirkwall gebracht, wo ich von der Prisenmannschaft mit mehreren anderen deutschen Staatsbürgern von Bord geholt wurde. Meine Internierung erfolgte zunächst in Edinburgh, dann Wakefield. In Stratford wurde ich ein Lager für Austauschgefangene gebracht, doch wurde meine Entlassung dadurch vereitelt, dass dem Auswärtigen Amte in London durch einen Brief aus Österreich meine Flucht und mein Offiziersrang bekannt wurde. Hierauf wurde ich in das German Hospital gebracht. Da ich dort einen Fluchtversuch machte, wurde ich nach dem Alexandra-Palace in London versetzt, verhalf hier einem österr.-ung. Marineoffizier zur Flucht und wurde nach Liverpool gebracht. Dort wurde ich in ein Gefängnis gesperrt und schliesslich auf die Isle of Man befördert. Hier blieb ich im Douglas-Camp, bis ich am 9. Jan. 1918 als Austauschgefangener England verlassen konnte. In Wien meldete ich mich am 25. Jan. 1918 beim Kriegsgesundheitsamt. Ich erhielt meinen Rang als Rittmeister und den Eisernen Kronen Orden III. Kl. mit Kriegesdekoration und Schwertern und wurde aus Gesundheitsrücksichten für mehrere Monate beurlaubt.

Ich heiratete im Herbst 1918 die Witwe nach dem im Weltkrieg gefallenen Grafen Wilhelm Wurmbrand-Stuppach, Irma, geb. von Pongratz. Der Zusammenbruch im Jahre 1918 traf mich in Friede, da ich meinen ständigen Wohnsitz seit dieser Zeit habe und das Gut bewirtschafte.

Ich habe seit dem Jahre 1918 in keinem Staate irgendeinen militärischen Dienst geleistet, auch keinerlei Gehalt oder Invalidenunterstützung bezogen. Mit meinen, während der Kriegsgefangenschaft aufgelaufenen Gebühren ist ein Rechnungsführeroffizier in die damalige Tschechoslowakei geflüchtet; ich habe versucht diese Gebühren rückerstattet zu erhalten, doch ohne Erfolg.

Meine derzeitige Staatsangehörigkeit würde, da ich in Pressburg heimatberechtigt bin, die slowakische sein; doch habe ich diese laut § 1 Punkt 2 des slowakischen Gesetzes 255/39 (des slowakischen Staatsgesetzes), weil ich mich zu einem bereits versäumten Zeitpunkte nicht gemeldet habe und auch der slowakischen Sprache nicht mächtig bin, verloren. Vor 2 Jahren habe ich bei der slowakischen Gesandtschaft in Belgrad um meine formelle Entlassung aus dem Staatsverbande angesucht, doch wurde meine Gesuch bis heute nicht erledigt.

Als Ausländer konnte ich dem Deutschen Kulturbunde vor der Besetzung Slowakiens laut Gesetz nicht beitreten, doch war ich unterstützendes Mitglied desselben. Meine Gesinnung für das deutsche Volk und den Kampf der deutschen Wehrmacht, die heute gegen die gleichen Feinde kämpft, gegen die ich im ersten Weltkrieg gekämpft habe, ergibt sich aus dem von mir Erlebten und meiner militärischen Erziehung zwangsläufig.

Guidov življenjepis.⁵⁶

ŽIVLJENJEPIS

(napisal Guido Georgievits)

Guido Georgievits von Apadia, Rittmeister a. D.,⁵⁷ rojen 6. decembra 1882 v Czegledu, župnija Pešta, Madžarska, očetu Georgu Georgievitsu von Apadia, c. kr.⁵⁸ podmaršalu in materi Mathildi, rojeni von Pongratz. Osemletno realko sem končal leta 1902 z zrelostnim izpitom v Bratislavi (Pozsony, Madžarska).

Od septembra 1902 do avgusta 1905 sem bil gojenec Terezijanske vojaške akademije v Dunajskem Novem mestu in tako postal poročnik cesarsko-kraljevega 9. huzarskega polka v Sopronu. V letih 1906/7 sem obiskoval konjeniško-brigadno šolo v Székesfehérváru (Stolni Beli grad) in nato še dve leti, 1907/8 v Szombathelyu (Sombotel). Leta 1909 sem bil na vojaških manevrih pribočnik feldmaršalu gospodu von Böhm-Ermolli.⁵⁹ Med leti 1909–1911 sem študiral na c. kr. vojaškem inštitutu za učitelje jahanja in zaprek na Dunaju in ga uspešno končal. V tem obdobju sem se udeležil različnih nacionalnih in mednarodnih tekem v preskakanju ovir.

Od leta 1911 sem bil s svojim polkom v krajih Svätý Jur pri Bratislavi, Bijeljina v Bosni in v Rumi v Slavoniji.⁶⁰ V tem času sem bil dvakrat premeščen; v kraju Bruck a.d. Leitha sem opravil tečaj za rokovanje z mitraljezom in nato v bližini Dunaja, v Fischamendu, še tečaj za pilota. V letih 1913/14 sva bila z bratom Georgom (umrl v vojni) poveljnika voda v enoti mojega polka v Rumi.

Ob izbruhu svetovne vojne sem bil iz svojega polka premeščen v letalsko enoto (1. Fliegerregiment, 5. Komp.) v Novi Sad. Takoj po mobilizaciji sem letel kot izvidnik nad Srbijo, kasneje pa nad vzhodno fronto, kjer je bila moja letalska enota podrejena vrhovnemu poveljstvu avstro-ogrskemu armade. Pri enem od bombnih napadov je bil moj pilot med obstreljevanjem težje ranjen, letalo pa precej poškodovano (pri kraju Radom na ruskem ozemlju sva zato morala leteti

⁵⁶ SI_ZAP/390 Gosposčina Ormož, škatla 1, ovoj 5. Iz nemščine prevedla avtorica prispevka.

⁵⁷ Nemška kratica a.D. (außer Dienst, v pokoju ali bivši). Guido je ohranil naziv, vendar kot Rittmeister več ni bil aktiven.

⁵⁸ C. kr. – cesarski in kraljevi.

⁵⁹ Baron Eduard von Böhm-Ermolli, (Ancona, 12. februar 1856 – Opava, 9. december 1941), italijansko-avstrijski feldmaršal.

Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Eduard_von_B%C3%B6hm-Ermolli [27. 8. 2022].

⁶⁰ Ruma je danes naselje v Srbiji.

precej nizko). Pristala sva sredi ruske konjeniške divizije in tu so me 1. septembra 1914 zajeli. Kot vojaški ujetnik sem bil v različnih ruskih taboriščih. Skupaj z nemškim pilotom, kapitanom⁶¹ Grünerjem, poveljnikom LZ IX,⁶² ki je bil prav tako sestreljen, so naju deportirali v Razdolnjoje zahodno od Vladivostoka.

Od tu smo z več nemškimi in avstrijskimi kameradi v hudem mrazu (pri več kot -42 stopinjah) pobegnili iz lagerja 12. januarja 1915. S pomočjo kitajskih tibetapcev opija smo prispeli v San-Cha-Kou,⁶³ kjer smo še srečali od devetih pobeglih ujetnikov štiri oficirje in enega podoficirja. Preostali štirje ujetniki, med njimi tudi poveljnik LZ IX, so umrli zaradi ozeblin. Med pobegom so mi ozebli vsi prsti na desni nogi in levo stopalo. Odmrle dele telesa mi je maja 1915 amputiral nemški zdravnik, ki ga je poslala nemška sanitetna služba iz Tjandžina..⁶⁴ Od tu sem odjezdil v Mukden;⁶⁵ prispel sem 12. julija. Naprej sem potoval s transibirsko železnico do Tiensina.⁶⁶ Javil sem se avstro-ogrskemu poslancu, ekscelenci von Rosthornu. Kitajsko zunanje ministrstvo me je nato pooblastilo za odhod in lahko sem potoval naprej: preko Šanghaja,⁶⁷ Tokia, Honoluluja, San Francisca do New Yorka. Tukaj sem se javil avstro-ogrskemu veleposlaniku, ekscelenci Dumba,⁶⁸ in nato 4. oktobra 1915 z danskim parnikom »United States« odplul proti Kopenhagenu. Na otočju Orkney je nevtralna ladja morala pristati v pristanišču Kirkwall in tu so zajeli vse nemške državljane na ladji. Interniran sem bil v Edinburg in nato v Wakefield. V Stratfordu so me poslali v lager za izmenjave vojnih ujetnikov. Mojo izpustitev so preprečili, dokler ni zunanje ministrstvo v Londonu obvestilo Avstrije o mojem pobegu in vojaškem činu. Od tu so me premestili v nemško bolnišnico. Da ne bi imel možnosti za pobeg, so me premestili v palačo Alexandra⁶⁹ v Londonu (tu sem pomagal pri pobegu avstro-ogrskega mornariškega častnika). Od tu so me odpeljali v Liverpool, me zaprli v ječo in nazadnje premestili na otok Man; ostal sem v Campu Douglas vse do 9. januarja 1918 (kot vojni ujetnik za izmenjavo, ki bi ga Anglija lahko izpustila).

25. januarja 1918 sem se na Dunaju javil pri vojnem ministru. Ohranil sem svoj vojaški čin Rittmeister in bil odlikovan z redom železne krone III. stopnje in mečem. Z ozirom na moje zdravstveno stanje sem bil zatem več mesecev na dopustu. Jeseni 1918 sem se poročil z vdovo grofa Wilhelma Wurmbbrand-Stuppacha (padel v 1. svetovni vojni), Irmo, rojeno von Pongratz. Finančni zlom leta 1918 sem pričakal v Friedau (Ormožu), kjer sem imel od tega leta naprej stalno prebivališče in upravljal posestvo.

Že od leta 1918 nisem imel nobene državne vojaške službe, prav tako nisem prejemal nobene plače ali invalidske pomoči. Z mojim, med vojnim ujetništvom nabranim zaslužkom, je računski podčastnik⁷⁰ s tedanje Čehoslovaške pobegnil (zaslužek sem poskusil pridobiti nazaj, vendar brez uspeha).

V tistem obdobju sem bil upravičen do slovaškega državljanstva, vendar sem ga izgubil v skladu z 2. točko 1. člena slovaškega zakona 255/39 (slovaški državni zakon), ker sem zamudil rok prijave in ker nisem znal slovaškega jezika. Na slovaškem veleposlaništvu v Beogradu sem dve leti prosil za formalen odpust iz državne obveze, vendar moji prošnji do danes ni bilo ugodeno.

Kot tujec se v skladu z zakonom ne morem vključiti v nemški kulturbund pred zasedbo Slovenije, kljub temu pa podpiram njihove člane. Podporo nemškemu narodu in boj nemške armade, ki se danes bori proti istim sovražnikom, proti katerim sem se boril v prvi svetovni vojni tudi sam, izkazujem zaradi mojega doživetja vojne in obvezne vojaške vzgoje.

61 Nemški naziv Hauptmann.

62 Domnevno je bil Grüner poveljnik cepelina LZ20 oz. Z V. Prvič je poletel z njim 8. julija 1913 (večinoma so ga uporabljali za izvidništvo v zahodni Poljski). 28. avgusta 1914 je bil sestreljen v bitki pri Tannenburgu (današnja Poljska).

Guido je v življenjepisu kapitanu Grünerju pripisal cepelin LZ 9, ki pa so ga 1. avgusta 1914 v Düsseldorfu uničili britanski vojaki, zaradi česar gre najverjetneje za zmoto, saj kapitan Grüner, potemtakem ne bi postal ruski vojni ujetnik.

Dostopno: <http://www.zepelinhistory.com/list-of-zeppelins/zeppelin-lz-20/> [28. 8. 2022].

63 Sanchakou, kitajsko mesto na kitajsko-ruski meji.

64 Tjandžin, mesto v severni Kitajski.

65 Shenyang, danes Mukden.

66 Tiensin, tudi Tianjin (120 km od Pekinga).

67 Šanghaj, kitajsko mesto.

68 Konstantin Theodor Dumba (Dunaj, 17. junij 1856 – Bodensdorf, 6. januar 1947), avstrijsko-grški diplomat in pacifist. Od 4. marca 1913 do 4. novembra 1915 je bil zadnji veleposlanik Avstro-Ogrske v Združenih državah Amerike.

Dostopno na: https://de.wikipedia.org/wiki/Konstantin_Dumba [28. 8. 2022].

69 Alexandra Palace je bila v času 1. svetovne vojne namenjena v taborišče za internacijo nemških in avstrijskih ujetnikov.

70 Računski podčastnik je bil zadolžen za preprosto knjigovodstvo v vojaški enoti in je moral skrbeti za zaloge, plače vojakov, število vojakov v enoti in podobno.

<i>1. september 1914</i>	<i>sestreljen 8 km od Radoma</i>
<i>14. september 1914</i>	<i>Tobolsk, Tomsk in Razdolnjoje pri Vladivostoku</i>
<i>12. januar 1915</i>	<i>pobeg iz ruskega vojnega ujetništva</i>
<i>začetek maja 1915</i>	<i>operacija v Jen-tsch-shien, v provinci Kirin (poseg je izvedel nemški zdravnik)</i>
<i>5. junij do 12. julij 1915</i>	<i>ježa do Mukdena</i>
<i>18. julij 1915</i>	<i>prihod v Tiensin</i>
<i>22. julij 1915</i>	<i>prihod v Peking</i>
<i>17. avgust</i>	<i>odhod iz Pekinga</i>
<i>3. september</i>	<i>za San Francisco</i>
<i>14. september</i>	<i>za New York</i>
<i>4. oktober</i>	<i>iz New Yorka</i>
<i>16. oktober 1915</i>	<i>obtičal v Kirkwallu v angleškem vojnem ujetništvu</i>
<i>9. januar 1918</i>	<i>izpuščen iz lagerja za izmenjavo vojnih ujetnikov</i>
<i>25. januar 1918</i>	<i>preko krajev Hook van Holland, Haag, Emden, Berlin, Dunaj vrnitev in prijava na vojaškem ministrstvu.</i>

Kitajski dokumenti in življenjepis se nekoliko razlikujeta nazorno sliko, kaj vse je Guido doživel v vojnem ujetništvu in koliko časa in truda je bilo treba, da se je v datumi, omembah krajev in številu pobeglih ujetnikov..., vendar nam vsi dokumenti dajejo zelo vendarle živ vrnil domov.

Sklepne misli

V prispevku podrobneje predstavljamo pobeg Guida Georgievitsa iz vojnega ujetništva in njegovo dolgo pot domov. Podatki so povzeti po njegovem življenjepisu, kitajskih arhivskih dokumentih in člankih. Guido je pridobil vojaško izobrazbo, zato je svojo vojaško kariero lahko uspešno nadaljeval v huzarskem polku »Grof Nádasdy« št. 9. Ob začetku prve svetovne vojne je bil določen za letalskega izvidnika in skupaj s pilotom Alexajem sta dobila nalogo, da letita nad današnjim poljskim ozemljem ter sporočita položaj ruske vojske. Kmalu zatem sta bila sestreljena pri poljskem mestu Radom in zajeta kot vojna ujetnika. Guido je bil poslan v taborišče v manjši kraj blizu Vladivostoka. Sredi najhujše zime, ko se je temperatura spustila na več kot -42°C, mu je uspelo s skupino ujetnikov pobegniti, vendar jih je le peščica uspelo priti na kitajsko ozemlje. Zaradi mraza je utrpel hude ozeblin na obeh nogah; amputirani so mu morali levo golenico in dele stopala na desni nogi. Po dolgem okrevanju je pridobil zdravniško potrdilo, da ni sposoben za vrnitev na bojišče, in tako se je začelo dolgo popotovanje proti domu.

Iz Šanghaja je bil najprej poslan na Japonsko, preko Tihega oceana je pot nadaljeval do Havajev in nato do San Francisca. V Ameriki je moral do New Yorka in od tam z ladjo na Nizozemsko. Na poti so jih zajeli Angleži in Guido je bil interniran na otoku Man vse do konca vojne leta 1918. Istega leta se je nastanil v Ormožu in se poročil z zadnjo plemiško lastnico ormoškega gradu, grofico Irmo Wurmbbrand-Stuppach.

Zahvala

Priprava in pisanje zgodovinskega članka zahteva veliko truda in raziskovanja, saj je treba poiskati vire, ki potrjujejo zgodovinsko resničnost dogodkov. Članek temelji na življenjepisu, ki ga hranijo v Zgodovinskem arhivu na Ptuj, vendar je ta služil predvsem kot osnova, na kateri sem gradila preostanek prispevka.

Spodbuda k pisanju članka je bilo nepričakovano elektronsko sporočilo, ki sem ga prejela 20. avgusta 2022. V njem me

je Xiao Yuzhe s Kitajske spraševal o Guidu Georgievitsu in njegovem življenju (na spletnem portalu Kamra je namreč našel moj prispevek o grofici Irmi Wurmbrand), zato ga je zanimalo, če imam morda še več podatkov. Povedal mi je, da sta z očetom Hong Xiaom kupila na nemški dražbi pisemsko kuverto naslovljeno na »Irma Gräfin Wurmbrand, Friedau a/Drau« in to ju je napeljalo k še dodatnemu iskanju podatkov. Ob iskanju sta naletela na Guidovo ime tudi v dokumentih tajskega inštituta o vojnih ujetnikih »Institute of Modern History of the Academia Sinica«. Yuzhe je na mojo prošnjo vseh 31 dokumentov prevedel v angleščino, da sem jih lahko uporabila pri pripravi pričujočega prispevka. Obema se iskreno zahvaljujem za izjemen prevod, fotografije dokumentov in ovojnice, za vse odgovore na moja vprašanja in za dovoljenje, da lahko vse pridobljeno tudi objavim.

Veliko pomoč pri raziskovanju mi je nudila tudi Alison Jones, prostovoljka pri dobrodelni organizaciji Knockaloe Charitable Trust. Ustanova Knockaloe Centre za internacijo v času 1. svetovne vojne deluje na otoku Man, ki spada pod britansko krono, vendar ni del Združenega kraljestva. V času 1. svetovne vojne sta na njem delovali dve taborišči, Douglas camp in Knockaloe Moar. Vanju so Angleži zapirali vojne ujetnike (Nemce, Avstrijce in Turke). V taboriščih je bilo v letih od 1914 do 1919 interniranih okoli 24.000 zapornikov; nastanjenih v 23 barakah. Stražilo jih je okoli 4.000 upokojenih vojakov (za zapornike je skrbelo okoli 250 civilistov).

Dobrodelna ustanova Knockaloe Centre zbira, arhivira in brani ogromno gradiva o vojnih internirancih na britanskem otočju. Potomce pozivajo, naj se povežejo z njimi tudi preko njihove spletne strani info@knockaloe.im, saj so marsikatera fotografija ali dokument še ohranjeni, a žal neraziskani, ker ostanejo zgolj v kakšnem družinskem albumu.

Alison Jones se še posebej toplo zahvaljujem za temeljit pregled obširnega arhivskega gradiva o Guidovem ujetništvu v taborišču Douglas in za vse morebitne druge informacije, ki jih bo zame poiskala na to temo v prihodnje.

Viri, literatura

- Vinzenz von Henríquez, *Geschichte des K.u.k. Husaren-Regimentes Graf Nádasdy No 9: 1904–1918* samozaložba, Budimpešta, december 1930.
- Bocsor Elemér, *Magyar repülõ hõsõk a világháborúban*, Magyar Szárnyak, Budimpešta, letnik 2, št. 3., marec 1939, str. 9.
- Manica Hartman, *Ana Kaučič, Ormoški grad, dom opremljen z okusom, ljubeznijo in s sanjami, Oprema gradu v prvi polovici 20. stoletja*, Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož, oktober 2020, str. 7.
- Ana Kaučič, *Ormoška grofovska družina Wurmbrand-Stuppach* (ur. Manica Hartman), Zgodovinski zapisi XVI/2019.
- Ana Kaučič, *Dr. Aribert Brodar* (ur. Manica Hartman), Zgodovinski zapisi 18/2021.
- Andrej Komel, *Bojna služba, razstreseno bojevanje, nova puška in slovensko-nemški in nemško-slovenski slovarček*, Tiskarnica družbe sv. Mohora, Celovec, 1873.
- Alexander Kustan und Gerald Penz, *Hptm. Max MACHER*. Dostopno na: http://scharekf.hu/dotroll/Hauptmann%20Max%20Macher%20-%20Teil%201%20-%203/Hauptmann%20Max%20Macher_Arge-Feldpost_Austria_Teil%202.pdf
- Blaž Vurnik, *Prva svetovna vojna – spopad neslutnih razsežnosti*. Peter Naglič, Moje življenje v svetovni vojni, Fotodnevnik vojaka 1914–1918, Modrijan, Ljubljana, 2007.

Arhivski viri

- SI_ZAP/390 Gosposčina Ormož, škatla 1, ovoj 5.
- *Institute of Modern History of the Academia Sinica, oznake dokumentov: 03-36-104-01-001, 03-36-104-01-006, 03-36-104-01-011, 03-36-104-01-014, 03-36-104-01-015, 03-36-104-01-016, 03-36-104-01-019, 03-36-104-01-023, 03-36-104-01-025, 03-36-104-01-026, 03-36-104-01-028, 03-36-104-01-032, 03-36-104-01-034, 03-36-104-01-035, 03-36-104-01-043, 03-36-104-01-049, 03-36-104-01-050, 03-36-104-01-053, 03-36-104-01-065, 03-36-104-01-068, 03-36-104-01-070, 03-36-104-02-006, 03-36-104-02-012, 03-36-104-02-019, 03-36-104-02-020, 03-36-104-02-022 in 03-36-104-02-029.

Spletni viri

- https://sk.wikipedia.org/wiki/Georgievitsov_pal%C3%A1c#/media/S%C3%BAbor:Georgievitsov_pal%C3%A1c_3.jpg.
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cintor%C3%ADn_pri_Kozej_br%C3%A1ne_Georgievits_de_Apadia_01.jpg.
- <https://www.bratislavskenoviny.sk/historia/2961-georgievitsov-palac-na-panenskej-ulici>.
- <https://bratislava.sme.sk/c/6800292/noc-literatury-sa-bude-tocit-okolo-palisad.html>.
- <https://www.geni.com/people/Mathilda-Georgievits-de-Ap%C3%A1dia/6000000036754009039>.
- <http://athena.muio.hr/?object=detail&id=40133>.
- [https://wp-sl.wikideck.com/9._huzarski_polk_\(Avstro-Ogrska\)](https://wp-sl.wikideck.com/9._huzarski_polk_(Avstro-Ogrska)).
- <https://sl.wikipedia.org/wiki/Rittmeister>.
- <https://www.geni.com/people/GUID%C3%93-Lip%C3%B3t-Gy%C3%B6rgy-Guszt%C3%A1v-Georgievits-de-Ap%C3%A1dia/6000000036760886964>.
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Haa%C5%A1ki_konvenciji_leta_1899_in_leta_1907.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Arthur_von_Rosthorn.
- https://en.wikipedia.org/wiki/South_Manchuria_Railway#Network.
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Eduard_von_B%C3%B6hm-Ermolli.
- <http://www.zepplinhistory.com/list-of-zeppelins/zeppelin-lz-20/>.
- https://de.wikipedia.org/wiki/Konstantin_Dumba.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Wu_Lien-teh.